

Μαρωνίτης Δημήτρης Ν.

Κιαράς - Σακελλαρίου

Πρώτη συνεκτίμηση της ζωής και του έργου τους

Το Βήμα 07/09/2014

αφιερωμένο

Ο υπέργηρος συναδελφικός θάνατος Κριαρά και Σακελλαρίου ευνοεί, αν δεν επιβάλλει, συγκριτικού τύπου συνεκτίμηση της ζωής και του έργου τους, για να διαφανεί η συμπληρωματική συνοχή τους, αλλά και οι εύλογές τους διαφορές, οι οποίες δεν πρέπει, σκοπίμως ή ασκόπως, να αγνοούνται. Χρέος που ξεπερνά την επικήδεια επικαιρότητα και απαιτεί συστηματική μελέτη και κεφαλαιοποίηση του σχετικού υλικού. Πρωτεύει το μοντέλο του δασκάλου και της διδασχής, στην κυριολεκτική και μεταφορική του εκδοχή, στον βαθμό που αρμόζει κατεξοχήν στο υπέργηρο ζεύγος Κριαρά - Σακελλαρίου.

Με την ευκαιρία υπενθυμίζω ότι το ρήμα «διδάσκω», με τη σημασία «εκπαιδεύω-ασκώ» απαντά ήδη στα δύο ομηρικά έπη. Στον Αισχύλο σημαίνει επιπλέον «δείχνω» και «εξηγώ», ενώ στον Αριστοφάνη εγκαινιάζει και τη θεατρική του χρήση, σημαίνοντας «παριστάνω» και «σκηνοθετώ». Στην παθητική φωνή αντιστοιχεί στα ρήματα «μαθαίνω» και «γνωρίζω» Ανάλογη είναι και η σημασιολογική εξέλιξη του ομόρριζου ουσιαστικού «διδασχή», καλύπτοντας στην ίδια εποχή γενικότερα τη διαδικασία της μάθησης και της μεταδόσιμης γνώσης.

Προτείνω να αθροιστούν όλες οι προηγούμενες σημασιολογικές παραλλαγές του ζεύγους «διδάσκω-διδασχή», προκειμένου να οριστούν και να αξιολογηθούν με ακρίβεια και νηφαλιότητα οι εφαρμογές τους, μοιρασμένες στα τρία: στους τόπους, στους τρόπους και στις εποχές της διδασκαλίας. Εδώ ενδιαφέρουν περισσότερο οι εποχές - για τους τόπους και τους τρόπους της γίνεται συνθηματικός λόγος στο τελευταίο μέρος του μονοτονικού.

Τέσσερις διαδοχικές εποχές αναγνωρίζονται εύκολα στην προκειμένη περίπτωση: εποχή μαθητείας, εποχή δημιουργίας, εποχή απολογισμού και εποχή υποχώρησης - αναχώρησης, αναλόγως. Αποφασιστικός συντελεστής της τετάρτης αυτής εποχής είναι το γήρας, επερχόμενο λόγω ηλικίας και απερχόμενο λόγω θανάτου.

Το γήρας κατά κανόνα διαθέτει μειωμένη, έως μηδενική, διδακτική ενέργεια και αυτενέργεια. Στο κρίσιμο ωστόσο αυτό σημείο το διδακτικό ζεύγος Κριαρά - Σακελλαρίου αποτελεί εντυπωσιακή εξαίρεση. Οχι μόνον για τη σπάνια παράταση της βιολογικής και συγγραφικής παρουσίας, που ξεπέρασε το συμβολικό όριο της εκατονταετίας, αλλά γιατί αποδείχτηκε «γήρας εν ενεργεία» ως την τελευταία στιγμή. Σκανδαλίζοντας όσους πιστεύουν ότι στο γήρας επιφυλάσσεται το πολύ ρόλος συμβουλευτικός, συχνά γραφικός, ανομολόγητα κάποτε ενοχλητικός. Αντιδράσεις που έχουν επιδώσει στις

νεολατρικές μέρες μας, εντός και εκτός του εκπαιδευτικού, πολιτικού και πολιτισμικού χώρου.

Στο σημείο αυτό μια εσωστρεφής παρένθεση. Συμπληρώνοντας φέτος τα ογδόντα πέντε μου χρόνια, αναρωτιέμαι πόσο το σχήμα «γήρας εν ενεργεία», που το υπερασπίστηκαν τόσο γενναία οι δύο υπέργηροι δάσκαλοί μου, με αφορά και προσωπικά. Αν δικαιούμαι να δηλώσω σύμμαχός του, επικαλούμενος την παρατεινόμενη προσήλωσή μου στο μοντέλο του μαθητεύοντος δασκάλου και της μαθητεύουσας διδασχής. Εντοπισμένο κυρίως στο προφορικό και στο γραπτό δασκαλίκι, που εδώ και κάμποσα χρόνια έχει πάρει τη μορφή μεροκάματης απασχόλησης, με στόχο το διαλογικό πέρασμα από τη φράση στη μετάφραση, και αντιστρόφως.

Κλείνει εδώ η αυτοαναφορική παρένθεση, αφήνοντας ελάχιστο πια χώρο για ό,τι ονόμασα τόπους και τρόπους της διδασκαλίας και της διδασχής στην υποδειγματική περίπτωση Κριαρά - Σακελλαρίου.

Προτείνω ως επίκεντρο και επίκαιρο τόπο της τη Φιλοσοφική Σχολή Θεσσαλονίκης, που συμπληρώνει, αν μετρώ καλά, τα ενενήντα της χρόνια. Εκκρεμεί δυστυχώς ακόμη η συστηματική απογραφή της ιστορίας της, αυτοτελώς και σε σύγκριση με τη Φιλοσοφική Σχολή Αθηνών. Αν πρέπει, με τηλεγραφική έστω συντομία, να οριστούν τα ιδρυτικά σήματά της, θα πρότεινα τα επόμενα δύο: εξελισσόμενη επιστημοσύνη και ανυποχώρητο δημοκρατικό ήθος.

Την παράδοση αυτή της Φιλοσοφικής Σχολής Θεσσαλονίκης εκπροσώπησαν και υπερασπίστηκαν οι δύο συγκεκριμένοι δάσκαλοί της σε δύσκολα χρόνια: από κάποια απόσταση στην απόφυση της μεταξικής δικτατορίας και εξ επαφής στην Κατοχή και στον πολιτικό και πολιτισμικό εξευτελισμό της επτάχρονης χούντας. Πληρώνοντας την αντίθεσή τους με την αυθαίρετη απόλυσή τους, μαζί με άλλα πενήντα τρία μέλη της πανεπιστημιακής κοινότητας.

Η μεταδικτατορική εφεξής δραστική παρουσία τους (πανεπιστημιακή και δημόσια), με τον θάνατό τους, έγινε ήδη εν μέρει γνωστή, υπολείπεται όμως ακόμη η συστηματική της μελέτη, που απαιτεί απροκατάληπτη έρευνα και νηφάλια απογραφή. Ελπίζω να μην καθυστερήσει.